

Kratke analize
Avgust 2024

Mojca Koprivnikar Šušteršič

Poslovanje gostinskih podjetij do leta 2023

Zbirka Kratke analize

Poslovanje gostinskih podjetij do leta 2023

Izdajatelj:

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Gregorčičeva 27

1000 Ljubljana

Avtor: Mojca Koprivnikar Šušteršič

Tehnično urejanje: Mojca Bizjak

Ljubljana, avgust 2024

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 203758851

ISBN 978-961-6839-54-9 (PDF)

Spletna lokacija publikacije:

www.umar.gov.si/publikacije/kratke-analize/publikacija/poslovanje-gostinskih-podjetij-do-leta-2023

Publikacija je brezplačna.

©2024, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

Razmnoževanje publikacije ali njenih delov ni dovoljeno.

Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

Vsebina

Povzetek	1
1 Uvod.....	2
2 Poslovanje gostinskih gospodarskih družb	3
3 Poslovanje gostinskih samostojnih podjetnikov	9
4 Zaključek.....	10
Literatura in viri.....	11
Priloga: Opredelitev kazalnikov, uporabljenih v analizi poslovanja gospodarskih družb	12

Povzetek

V kratki analizi predstavljamo poslovanje gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov v gostinstvu v obdobju 2008–2023, pri čemer je glavni poudarek na analizi poslovanja med in po epidemiji. Analiziramo statistične podatke iz bilanc stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb, ki ustvarijo od 80 % do 85 % dodane vrednosti gostinske dejavnosti, in samostojnih podjetnikov, ki ustvarijo od 15 % do 20 % dodane vrednosti gostinske dejavnosti. Podatki za vsako od analiziranih let vključujejo poslovne subjekte, ki so v tistem letu dejansko poslovali. Vse kategorije primerjamo v tekočih cenah, veliko primerjav predstavimo tudi grafično.

Poslovanje gostinskih podjetij je v letih 2020–2022 močno zaznamovala epidemija s strogimi ukrepi za omejitev širjenja okužb in obsežnimi omejitvami poslovanja, predvsem kontaktnih storitev, na eni ter vladnimi ukrepi za spopadanje z epidemijo in njenimi posledicami za prebivalstvo ter gospodarstvo na drugi strani. Zaradi zaprtja obratov in omejitev pri poslovanju so gostinske družbe v letu 2020 poslovno leto zaključile z visoko neto čisto izgubo. Poslovanje se je ob vnovičnem povečanju trošenja prebivalstva po prvem valu epidemije in podpori različnih vladnih ukrepov naslednje leto že izboljšalo, neto čisti dobiček pa je še precej zaostajal za letom 2019. Po odpravi še zadnjih omejitev poslovanja sredi februarja 2022 se je poslovanje gostinskih družb v letih 2022 in 2023 še izboljšalo. Povečalo se je število prenočitev tujih turistov, ki je leta 2023 preseglo raven iz leta 2019. Število prenočitev domačih gostov pa se je po občutni rasti v letih 2020 in 2021 v naslednjih dveh letih umirilo in bilo podobno kot pred epidemijo. Neto čisti dobiček se je do leta 2023 močnejše okrepil in bil glede na leto 2019 (nominalno) več kot za polovico večji, kar je bilo precej izrazitejše povečanje kot v povprečju vseh gospodarskih družb. Precej boljše kot v letu 2019 so poslovale družbe obeh oddelkov, so pa večjo rast dosegli v strežbi pijač in hrane, kjer se je neto čisti dobiček v letu 2023 glede na leto 2019 več kot podvojil. Družbe obeh oddelkov so povečale tudi gospodarnost poslovanja in donosnost sredstev ter prihodkov. V zadnjih dveh letih so precej bolje poslovali tudi gostinski samostojni podjetniki. Njihova neto dodana vrednost (brez upoštevanja subvencij) je leta 2022 prvič presegla vrednost iz leta 2019, v letu 2023 pa se je še povečala.

1 Uvod

V kratki analizi proučujemo statistične podatke iz bilanc stanja in izkaza poslovnega izida¹ gospodarskih družb, ki ustvarijo od 80 % do 85 % dodane vrednosti celotne gostinske dejavnosti, ter samostojnih podjetnikov, ki ustvarijo od 15 % do 20 % dodane vrednosti celotne gostinske dejavnosti. Zanimajo nas glavne značilnosti poslovanja in njihov premoženjsko-finančni položaj. Podatki za vsako od analiziranih let vključujejo poslovne subjekte, ki so v tistem letu dejansko poslovali. Vse kategorije primerjamo v tekočih cenah, veliko primerjav je predstavljenih tudi grafično.

Zaradi spremembe Standardne klasifikacije dejavnosti z letom 2008 v kratki analizi večinoma analiziramo obdobje po tem letu, pri čemer je glavni poudarek na analizi poslovanja gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov v gostinstvu med ter po epidemiji. Od sredine marca 2020 pa do februarja 2022 se je Slovenija, podobno kot ostale države, spoprijemala z več valovi okužb s koronavirusom, ki so jih zaznamovali tudi strogi ukrepi za omejitev širjenja okužb. Med storitvami, katerih delovanje je bilo v tem obdobju močno omejeno, je bilo tudi gostinstvo. Med razglasitvijo epidemije so bili gostinski in nastanitveni obrati delno ali v celoti zaprti, tudi med sproščanjem ukrepov pa je bilo njihovo delovanje večkrat omejeno z delovnim časom, številom oseb za mizo, okuženostjo v regiji, velikostjo nastanitvenih obratov, zasedenostjo vseh kapacitet, kasneje pa s pogojem PCT. Zaprtje ali omejitve so vplivale na slabšo obiskanost gostinskih in nastanitvenih obratov ter posledično manjši prihodek. Poleg omejitev pri poslovanju podjetij v gostinstvu pa so na njihovo poslovanje vplivali tudi vladni ukrepi za blažitev negativnih posledic epidemije za prebivalstvo in gospodarstvo ter za pospešitev okrevanja².

Zaradi manj hudega poteka bolezni in umiritve števila novih okužb je Vlada RS sredi februarja 2022 odločila, da v večini dejavnosti ni več treba izpolnjevati pogoja PCT ter odpravila omejitve zbiranja in delovnega časa, tako da se je poslovanje gostinskih podjetij lahko normaliziralo ter se do konca leta in nadalje v letu 2023 izboljševalo.

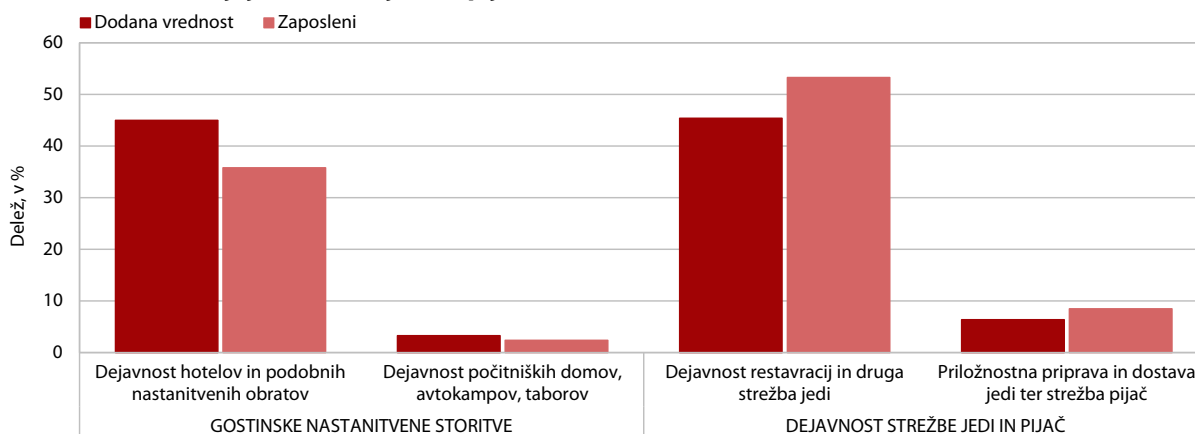
¹ Objavlja jih AJPES na podlagi letnih poročil, ki jih enkrat letno predložijo gospodarske družbe.

² Poleg ukrepov, ki so ohranjali število zaposlenih, so bili najbolj ranljivim skupinam prebivalstva izplačani tudi krizni dodatki, uvedeni so bili tudi turistični boni in boni za koriščenje v bolj prizadetih dejavnostih turizma, gostinstva, športa in kulture. Za podrobnejšo vsebino ukrepov glej Pomladansko napoved gospodarskih gibanj (UMAR, 2021b) in Jesensko napoved gospodarskih gibanj (UMAR, 2021a).

2 Poslovanje gostinskih gospodarskih družb

Dodana vrednost in število zaposlenih gostinskih gospodarskih družb sta se po zmanjšanju v letu 2020 ob izbruhu epidemije covid-19 v naslednjih treh letih ponovno povečala. Po rasti v obdobju 2015–2019 se je dodana vrednost gostinskih družb leta 2020 močno zmanjšala, v naslednjih treh letih pa ponovno povečala, a šele v letu 2022 preseгла raven iz leta 2019³. Leta 2023 je bila medletno večja za 14,2 %, s tem se je njen delež v skupni dodani vrednosti povečal na 2,8 %, kar je bilo največ od leta 2008. Po zmanjšanju v letu 2020, ki bi bilo brez ukrepov vlade za ohranjanje delovnih mest še precej večje, saj je kar okoli 73 % vseh podjetij v gostinstvu v obdobju veljavnosti ukrepa vsaj enkrat koristilo ukrep čakanje na delo (za več glej Koprivnikar Šušteršič, 2022), se je v naslednjih treh letih povečalo tudi število zaposlenih. To je leta 2023 za 5 % presešlo raven pred epidemijo. Ob takšnih gibanjih se je po letu 2020 povečala tudi produktivnost gostinskih družb (dodana vrednost na zaposlenega); v letu 2023 medletno za skoraj desetino, kar je bilo podobno kot v povprečni gospodarski družbi. Produktivnost družb, ki se ukvarjajo z gostinskimi nastanitvenimi dejavnostmi (I 55), se je v letu 2023 povečala za 8,1 % in bila od ravni iz leta 2019 večja za 31,6 %, družb, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač (I 56), pa za 34,8 %. Največji del oddelka nastanitvenih storitev sicer predstavljajo hoteli in podobni obrati (I 55.1), v oddelku strežba jedi in pijač pa restavracije in družbe druge strežbe jedi (I 56.1).

Slika 1: Najvišji delež v dodani vrednosti in zaposlenosti dejavnosti gostinstva so imele v letu 2023 družbe, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač

Vir podatkov: AJ PES (2024), lastni izračuni.

Po poslovanju z neto čisto izgubo v letu 2020 so gostinske družbe naslednja leta zaključile z neto čistim dobičkom, ki je bil leta 2023 za polovico večji kot leta 2019. Gostinske družbe so v obdobju 2008–2014 poslovale z neto čisto izgubo, ki je bila posledica visoke neto izgube iz financiranja, po letu 2010 pa tudi neto izgube iz poslovanja. Od leta 2015 se je neto poslovni dobiček povečeval, neto izguba iz financiranja pa zmanjševala. Neto čisti dobiček je bil tako leta 2019 s 57,7 mio evrov za več kot polovico višji kot pred letom. Izboljševanje poslovnih rezultatov je v letu 2020 prekinila epidemija covid-19 in omejitve poslovanja, ki so bile pri gostinskih družbah zelo obsežne. Gostinske družbe so tako leto 2020 zaključile z neto čisto izgubo v višini 77,4 mio evrov. Poslovanje se je v naslednjih letih precej izboljšalo, saj so družbe že v letu 2021 ponovno poslovale z neto čistim dobičkom, ki se je do leta 2023 povečal na 88,3 mio evrov. Rezultate poslovanja so po letu 2020 izboljševale družbe obeh oddelkov, še posebej dobro pa so v letu 2023 poslovale družbe, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač. Te so svoj neto čisti dobiček glede na leto 2022 povečale za skoraj polovico, glede na leto 2019 pa več kot podvojile.

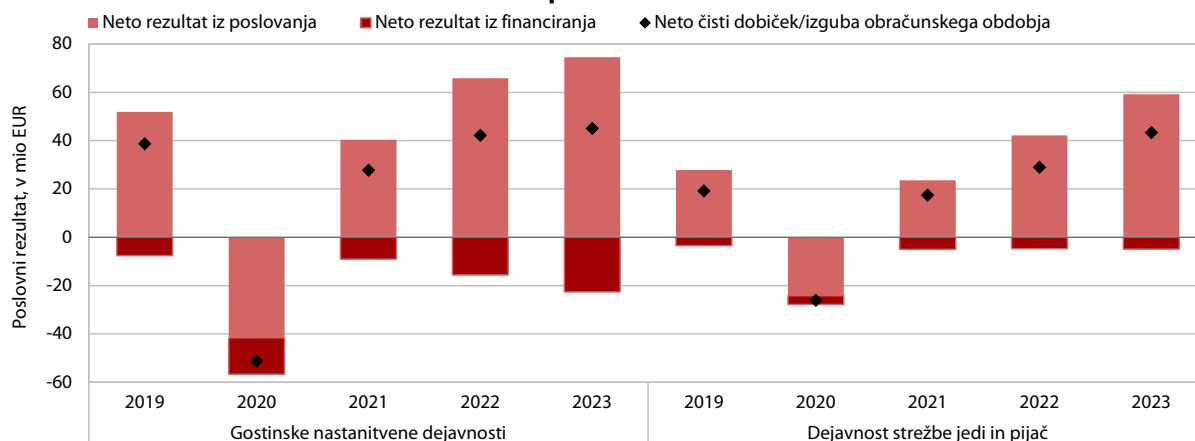
³ Dodana vrednost brez upoštevanja subvencij, ki jih je država na podlagi ukrepov za ohranjanje delovnih mest namenila podjetjem in ki so v letih 2020 in 2021 močnejše vplivale na višino dodane vrednosti.

Tabela 1: Kazalniki poslovanja gospodarskih družb gostinstva v izbranih letih

	2008	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023
Število gospodarskih družb	2.318	2.541	3.208	3.365	3.549	4.005	4.002	4.050
Število zaposlenih ¹	17.255	17.067	16.857	22.236	20.467	20.938	22.399	23.453
Delež zaposlenih v vseh družbah (v %)	3,4	3,7	3,8	4,3	4,0	4,0	4,2	4,3
Delež dodane vrednosti v vseh družbah (v %)	2,3	2,4	2,5	2,8	2,0	2,5	2,8	2,8
Neto ² čisti dobiček/izguba (v mio EUR)	-27,6	-59,4	0,0	57,7	-77,4	45,1	71,1	88,3
VELIKOST								
Sredstva/podjetje (v tisoč EUR)	1.004	995	628	726	725	729	744	775
Število zaposlenih/podjetje	7,4	6,7	5,3	6,6	5,8	5,2	5,6	5,8
OPREMLJENOST DELA S SREDSTVI								
Povprečna sredstva/zaposlenega (v tisoč EUR)	127	146	121	105	124	136	130	130
GOSPODARNOST								
Gospodarnost poslovanja	1,022	0,987	1,012	1,052	0,945	1,043	1,055	1,061
DONOSNOST								
Donosnost sredstev (v %)	-1,3	-2,4	0,0	2,5	-3,0	1,6	2,4	2,9
Donosnost prihodkov (v %)	-2,4	-5,6	0,0	3,6	-6,7	2,9	3,4	3,8
PRODUKTIVNOST								
Dodana vrednost/zaposlenega (v EUR)	24.068	23.679	26.630	30.351	23.812	32.500	36.807	40.138
Dodana vrednost (brez subvencij)/zaposlenega (v EUR)				30.057	19.139	25.937	35.517	38.778
STROŠKI DELA								
Stroški dela/zaposlenega (v EUR)	16.990	17.927	18.804	21.323	20.970	22.890	25.688	28.130
Delež stroškov dela v dodani vrednosti (v %)	70,6	75,7	70,6	70,3	88,1	70,4	69,8	70,1
FINANCIRANJE IN PLAČILNA SPOSOBNOST								
Delež dolga v virih sredstev (v %)	58,0	63,6	61,0	54,3	57,1	57,1	58,5	57,0
Delež kratk. obveznosti v virih sredstev (v %)	26,4	30,1	29,3	21,9	20,4	22,1	22,4	23,4
Kapitalska pokritost dolg. sredstev (v %)	50,6	42,3	46,9	56,7	51,8	53,2	55,4	57,7
Dolg. pokritost dolg. sredstev in zalog (v %)	86,2	79,5	83,3	94,8	94,2	95,8	96,9	97,6
IZVOZNA USMERJENOST								
Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu (v %)	4,4	3,4	3,0	2,5	1,8	2,4	2,4	2,2
STRUKTURA SREDSTEV								
Delež dolg. sredstev v sredstvih (v %)	83,0	86,0	83,1	80,6	82,9	79,1	77,6	75,9
Delež strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolgoročnih sredstvih (v %)	10,0	8,9	8,4	9,7	9,4	9,8	10,1	11,3

Vir podatkov: AJPES (2024), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med čistim dobičkom in izgubo obračunskega obdobja.

Slika 2: Z neto čistim dobičkom so v letu 2023 poslovale družbe obeh oddelkov

Vir podatkov: AJ PES (2024), lastni izračuni. Opomba: Na višino neto čistega dobička/izgubo obračunskega obdobja vplivajo še neto rezultat iz izrednih dogodkov, davek iz dobička in odloženi davki.

Neto izguba iz poslovanja, ki jo je v letu 2020 povzročil izbruh epidemije covid-19, se je leta 2021 že prelevila v neto dobiček iz poslovanja, ki se je do leta 2023 še povečal. Poslovanje gostinskih družb je bilo po letu 2009, ko so še poslovale z neto dobičkom iz poslovanja, iz leta v leto slabše, tako da so leto 2014 končale z neto izgubo iz poslovanja v višini 31,5 mio evrov⁴. Ob večjih prodajnih prihodkih zaradi povečanega obiska predvsem tujih turistov in ob zmanjšanju odpisov vrednosti, ki so bili v prejšnjih letih zelo visoki, so gostinske družbe poslovanje v naslednjih petih letih precej izboljšale in leto 2019 zaključile z 79,7 mio evra neto dobička iz poslovanja⁵. Zaradi razglasitve epidemije doma in po svetu ter z njo povezanih ukrepov (predvsem zaprtje gostinskih obratov med epidemijo in kasnejše omejitve pri poslovanju, potovanjih ter prestopanju mej) se je ta leta 2020 prevesil v močno izgubo iz poslovanja (v višini 65,8 mio evrov). Poslovni prihodki so se namreč ob zmanjšanju števila prenočitev in manjši potrošnji domačega prebivalstva zmanjšali za 29 %⁶. V celotnem letu so se precej zmanjšali tudi poslovni odhodki (za petino), vendar manj kot prihodki, na kar je vplivalo tudi manjše zmanjšanje stroškov dela (le za desetino), pod vplivom vladnih ukrepov za ohranjanje delovnih mest in podporo dohodkom zaposlenih (npr. povračila za čakanje na delo, krizni dodatek, delno subvencioniranje skrajšanega delovnega časa idr.)⁷. Sproščanje omejitev pri poslovanju in prehajanju mej, nadaljevanje unovčevanja turističnih bonov ter uvedba bonov, ki jih je bilo mogoče koristiti v bolj prizadetih dejavnostih turizma, gostinstva, športa in kulture (za več glej Koprivnikar Šušteršič, 2022) in ohranitev razmeroma ugodne dohodkovne situacije gospodinjstev⁸ so vplivali na izboljšanje poslovanja v letu 2021. Po odpravi še zadnjih omejitev poslovanja sredi februarja 2022 v Sloveniji in izboljšanju epidemiološke slike po svetu se je poslovanje gostinskih družb v nadaljevanju leta 2022 ter kasneje v letu 2023 še izboljšalo. Ob povečevanju števila prenočitev turistov (Okvir 1) in njihovega trošenja

⁴ Poslabšanje so povzročile predvsem družbe nastanitvenih dejavnosti, ki so po letu 2009 poslovale negativno (leta 2014 s 33,7 mio evrov izgube).

⁵ Na izboljšanje rezultatov je leta 2014 po naši oceni vplival tudi boj proti sivi ekonomiji, leta 2016 pa uvedba davčnih blagajn. Podatki Ministrstva za finance in Davčnega urada RS (DURS, 2014) kažejo, da se je v letih 2013 in 2014 izboljšalo prostovoljno izpolnjevanje davčnih obveznosti in število samoprijav ter zmanjšalo število kršitev ob inšpekcijskih pregledih. Število zaposlenih v družbah, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač, se je tako v letu 2014 povečalo za 6,6 %, čisti prihodki od prodaje pa za 7,4 %. Po podatkih Finančne uprave RS (FURS, 2017) je bil učinek davčnih blagajn, uvedenih leta 2016, izkazan z višjimi vplačili neto DDV, prispevkov za socialno varnost, dohodnine, davka od dohodkov pravnih oseb in davka od dohodkov iz dejavnosti. Skupni učinek teh kategorij so ocenili na 81 mio EUR, na kar je vplivalo tudi poslovanje gostinskih družb, med njimi predvsem podjetij, ki se ukvarjajo s strežbo jedi in pijač.

⁶ Število prenočitev, ki je bilo v januarju in februarju še razmeroma stabilno, se je namreč z marcem več kot prepolovilo, aprila in maja pa zmanjšalo skoraj na nič. Po odprtju namestitvenih obratov in uvedbi bonov za izboljšanje gospodarskega položaja na področju potrošnje turizma se je število prenočitev domačih turistov med poletno sezono močno povečalo, medtem ko je število tujih turistov ostalo precej nižje kot v enakih mesecih leta 2019. V zadnjem četrtletju leta 2020 je ob ponovni razglasitvi epidemije in zaprtju nastanitvenih ter gostinskih obratov število prenočitev ponovno močno upadlo.

⁷ Delodajalci so izplačala na podlagi ukrepov beležili kot strošek dela, pomoč države pa med subvencije ali druge poslovne prihodke, ki so del poslovnih prihodkov.

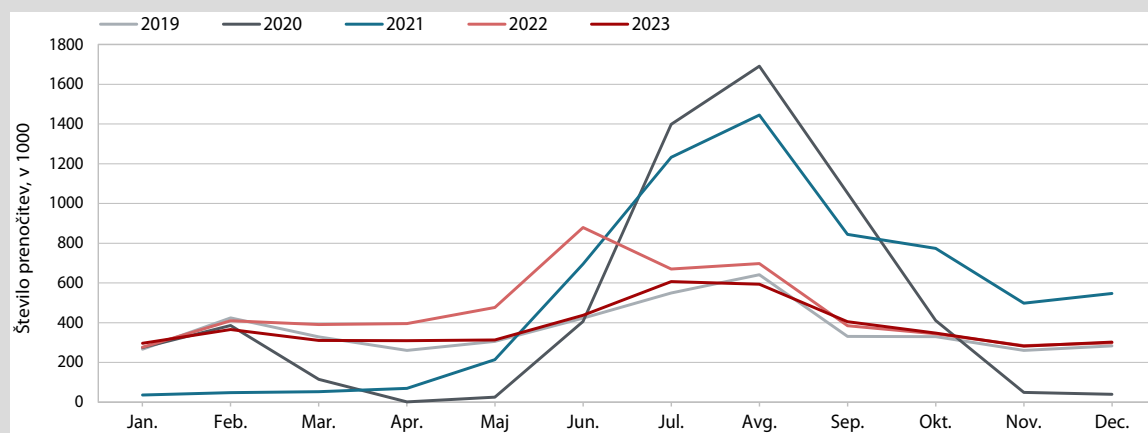
⁸ Bruto razpoložljivi dohodek gospodinjstev se je v letu 2021 glede na leto 2020 realno povečal za 4,1 %.

so se povečevali tudi poslovni prihodki, ki so bili v letu 2023 medletno večji za 13,1 %. Lani so se še povečali tudi poslovni odhodki (za 12,5 %), med njimi najbolj stroški dela (za 14,7 %), na kar je vplivala rast števila zaposlenih in povišanje minimalne ter povprečne plače⁹. Ob večjem povečanju poslovnih prihodkov od poslovnih odhodkov so gostinske družbe v letih 2021–2023 poslovale z neto čistim dobičkom iz poslovanja, ki se je do leta 2023 povečal na 133,6 mio evrov (za 68 % več kot v letu 2019, kar je več od rasti vseh gospodarskih družb, ki je bila 57-odstotna). Precej boljše kot v letu 2019 so poslovale družbe obeh oddelkov, so pa višjo rast dosegli v strežbi pijač in hrane, kjer se je neto čisti dobiček iz poslovanja v letu 2023 glede na leto 2019 več kot podvojil. Družbe obeh oddelkov so povečale tudi gospodarnost poslovanja in donosnost sredstev ter prihodkov. Vsi trije kazalniki so bili v letu 2023 v strežbi pijač in hrane najvišji od leta 2008, v nastanitvenih dejavnostih pa še vedno nižji kot leta 2019.

Okvir 1: Prenočitve turistov v Sloveniji v obdobju epidemije in po njej

Skupno število prenočitev, ki se je v letu 2020 zmanjšalo za 42 %, se je v naslednjih letih krepilo, a šele v letu 2023 presegle raven iz leta 2019. Po skoraj za tretjino večjem številu prenočitev domačih turistov v letu 2020 se je njihovo število tudi zaradi unovčevanja bonov v letu 2021 še povečalo in s skoraj 6,6 mio prenočitev za skoraj polovico presegle raven iz leta 2019. V naslednjih dveh letih se je zmanjšalo na 4,6 mio, kar je bilo v letu 2023 za 4 % več kot leta 2019. Po močnem, 70-odstotnem, upadu v letu 2020 se je število prenočitev tujih turistov, predvsem tistih iz bližnjih držav, v letu 2021 že precej povečalo, vendar je še vedno močno (za 58 % oz. 6,6 mio prenočitev) zaostajalo za letom 2019. Do leta 2023 se je število prenočitev tujih turistov povečalo na 11,6 mio, kar je bilo za 2 % več kot leta 2019. Ob povratku tujih gostov je bila struktura prenočitev v letu 2023 izenačena z letom 2019, ko so prenočitve tujih gostov predstavljale 72 % vseh prenočitev.

Slika 3: Rast števila prenočitev domačih turistov med epidemijo je spodbudila uvedba turističnih bonov

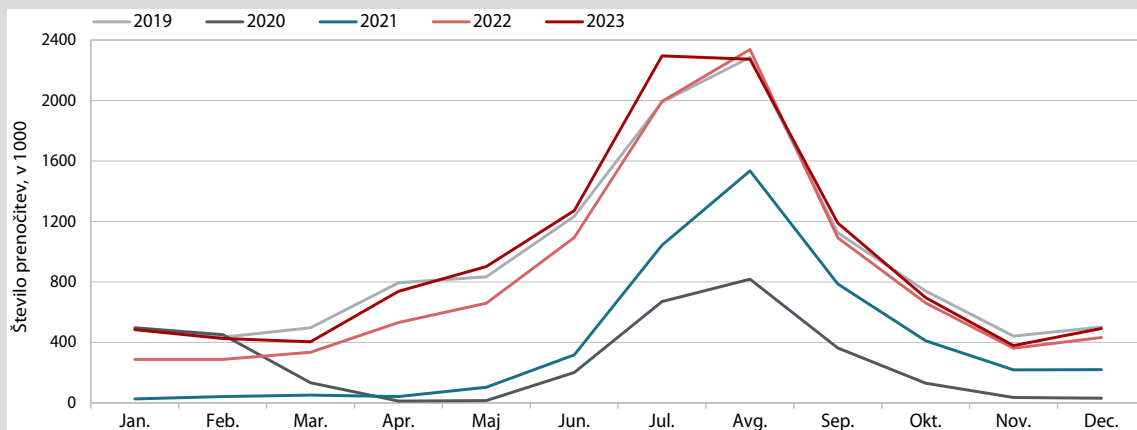
Vir podatkov: SURS (2024), lastni izračuni.

Med najpomembnejšimi državami za slovenski turizem se je v obdobju 2019–2023 najbolj povečalo število prenočitev gostov iz Nemčije in višegrajskih držav. Število prenočitev gostov iz Nemčije, ki so v strukturi tujih prenočitev najpomembnejši, je bilo v letu 2023 za skoraj četrtno večje kot leta 2019, s čimer se je njihov delež v tujih prenočitvah povečal še za 3 o. t. na 16,4 %. Na drugem mestu je ostala Italija (9,3-odstoten delež v letu 2023), število prenočitev italijanskih gostov pa je bilo glede na leto 2019 manjše za 16 %. Nekoliko manjše kot pred epidemijo je bilo tudi število prenočitev Avstrijcev, ki so v strukturi prenočitev predstavljali 8,5-odstoten delež. Visoke rasti so v letu 2023 glede na leto 2019 dosegle prenočitve turistov iz višegrajske skupine (Češka +29 %, Madžarska +14 %, Poljska +31 % in

⁹ Rast povprečne bruto plače je bila v gostinstvu med najvišjimi med vsemi dejavnostmi.

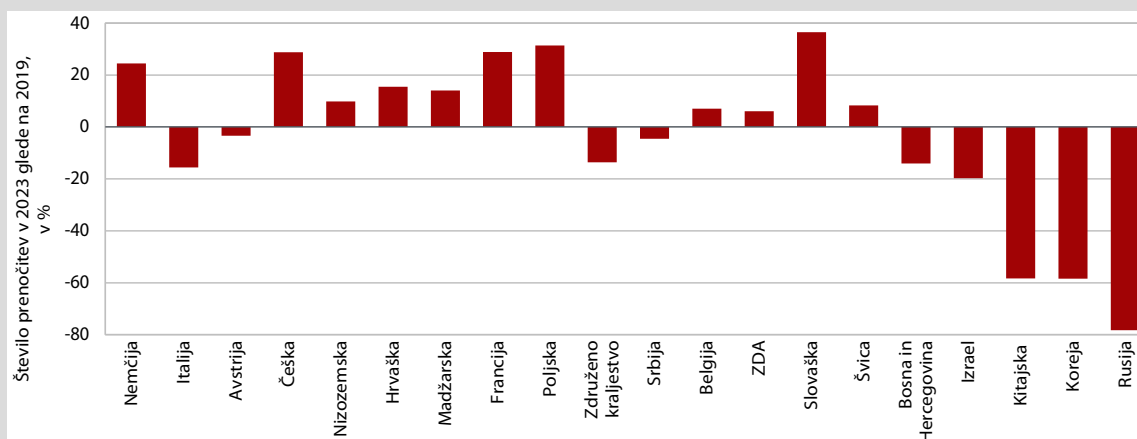
Slovaška +37 %), ki so skupaj v letu 2023 ustvarili 16,1 % vseh tujih prenočitev. Za rezultati iz leta 2019 so v letu 2023 močnejše zaostajale predvsem prenočitve gostov iz oddaljenih držav (Kitajska, Koreja), držav pod vplivom vojn (Rusija, Izrael), pa tudi iz Združenega kraljestva ter Bosne in Hercegovine.

Slika 4: Število prenočitev tujih turistov je šele leta 2023 preseglo raven iz leta 2019

Vir podatkov: SURS (2024), lastni izračuni.

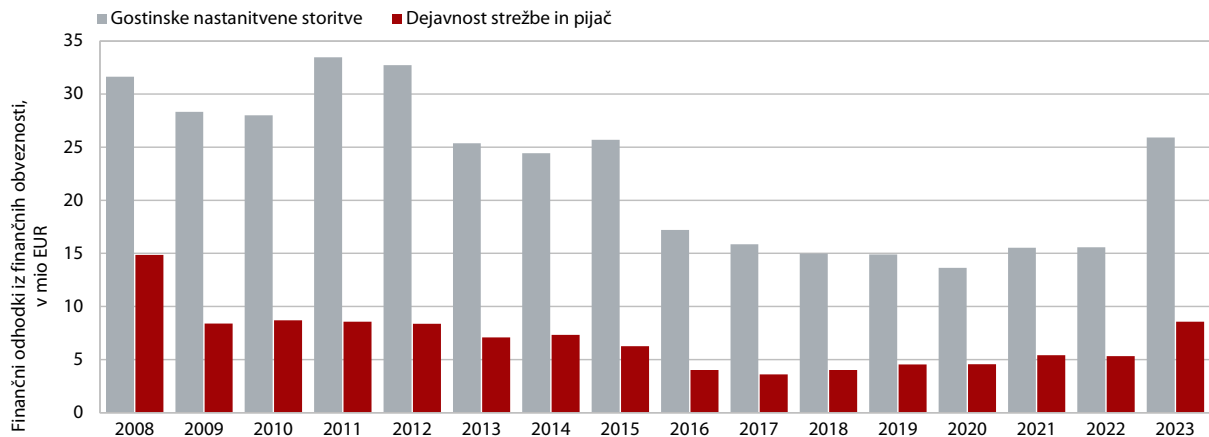
Slika 5: Število prenočitev turistov iz azijskih držav in Rusije leta 2023 še ni doseglo ravni iz leta 2019

Vir podatkov: SURS (2024), lastni izračuni. Opomba: Države so razvrščene glede na delež prenočitev v vseh prenočitvah tujih gostov v Sloveniji v letu 2023; največji delež imajo turisti iz Nemčije.

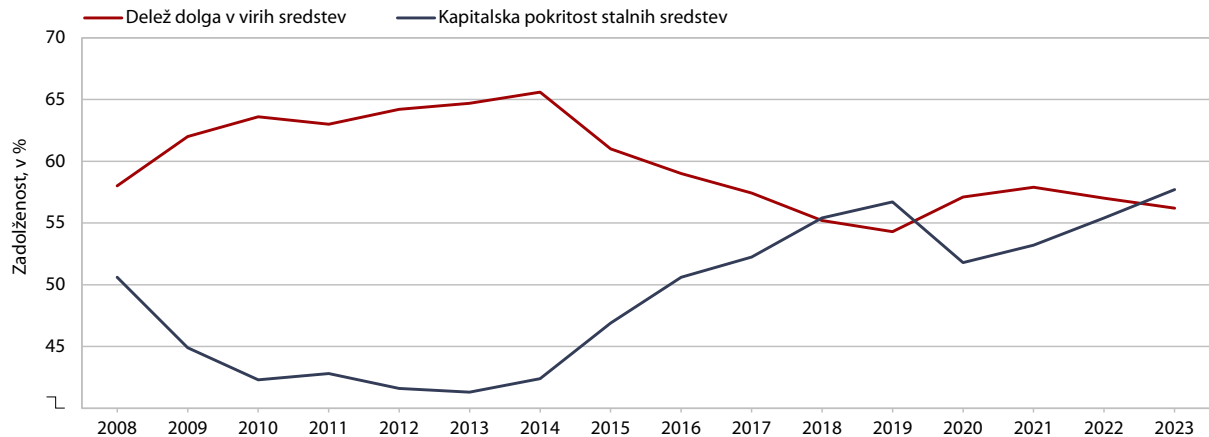
Gostinske družbe so do leta 2023 močno povečale izgubo iz financiranja. Finančno poslovanje se je po poslabševanju do leta 2012 v obdobju 2013–2019 izboljšalo, po tem letu pa močnejše poslabšalo. Neto izguba iz financiranja, ki je bila najvišja v letu 2012 (77,9 mio evrov), se je do leta 2019 zmanjšala na 11,1 mio evrov¹⁰, do leta 2023 pa ponovno močno povečala (na 27,5 mio evrov). Finančno poslovanje so po letu 2019 močnejše poslabšale predvsem družbe nastanitvenih dejavnosti, ki so leta 2023 ob podobnih finančnih prihodkih za tretjino povečale svoje finančne odhodke, kar je bila posledica višjih finančnih odhodkov iz finančnih obveznosti, ki so se v obdobju 2016–2022 precej umirili.

¹⁰ Visoka nihanja v obdobju 2017–2019 so bila posledica nihanja v finančnih prihodkih (iz danih posojil in poslovnih terjatev) nastanitvenih družb.

Slika 6: Gostinske družbe so leta 2023 močnejše povečale finančne odhodke iz finančnih obveznosti

Vir podatkov: AJPES (2024), lastni izračuni.

Gostinske družbe so, po povečanju med epidemijo, v letu 2023 drugo leto zapored zmanjšale zadolženost. Dolg gostinskih družb se je, po zmanjševanju v obdobju 2015–2019, v letih 2020 in 2021 povečal, v naslednjih dveh letih pa ponovno zmanjšal, in sicer na 56,2 % virov sredstev v letu 2023 (kar je bilo sicer več kot leta 2019). V zadnjih dveh letih so zadolženost zmanjšale družbe obeh oddelkov; pri družbah z dejavnostjo strežbe jedi in pijač je bila v letu 2023 najnižja od leta 2008, pri družbah nastanitvenih dejavnosti pa je bila še vedno višja kot pred epidemijo. Ob povečanju kapitala se je družbam obeh oddelkov še nekoliko izboljšala kapitalna pokritost sredstev.

Slika 7: Zadolženost gostinskih družb se je po povečanju med epidemijo v letih 2022 in 2023 močno izboljšala

Vir podatkov: AJPES (2024), lastni izračuni.

3 Poslovanje gostinskih samostojnih podjetnikov

Pomemben del dodane vrednosti dejavnosti gostinstva poleg gospodarskih družb ustvarijo samostojni podjetniki¹¹, in sicer od 15 % do 20 % skupne gostinske dodane vrednosti. Največ, nekaj več kot 87 %, jih je leta 2023 poslovalo v dejavnosti strežbe jedi in pijač.

Število samostojnih podjetnikov, ki delujejo v gostinstvu, se je, po zmanjševanju do leta 2020, v zadnjih dveh letih ustalilo. Njihovo število se je povečalo v letu 2021, kasneje pa spet zmanjšalo, a bilo leta 2023 nekoliko večje kot leta 2019. Število zaposlenih pri samostojnih podjetnikih, ki se je do epidemije povečevalo, pa je bilo za 6 % manjše kot pred epidemijo. Dodana vrednost, na višino katere so podobno kot pri gospodarskih družbah vplivale subvencije za ohranjanje delovnih mest, se je, po zmanjšanju v letu 2020, v naslednjih letih ponovno okrepila. V letu 2022 je dodana vrednost (brez upoštevanja subvencij) že presegla raven iz leta 2019. Po zmanjšanju v letu 2020 sta se v naslednjih treh letih povečala tudi produktivnost dela in podjetnikov dohodek, kar je bila predvsem posledica višjega neto podjetnikovega dohodka iz poslovanja. Nanj je med epidemijo, predvsem v letu 2021, vplivalo tudi koriščenje bonov.

Tabela 2: Izbrani kazalniki poslovanja samostojnih podjetnikov v gostinstvu v izbranih letih

	2008	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023
Število podjetnikov	4.902	5.084	4.720	4.168	4.098	4.325	4.231	4.253
Število zaposlenih ¹	7.681	6.962	5.897	6.669	6.153	6.095	6.354	6.246
Delež dejavnosti v zaposl. vseh podjetnikov	12,3	13,8	14,4	15,1	14,7	15,0	15,7	15,4
Neto dodana vrednost/zap. (v EUR)	17.641	17.805	21.726	24.022	21.241	27.180	28.718	32.526
Neto dodana vrednost (brez subvencij)/zap. (v EUR)				23.706	14.301	17.460	27.718	31.640
Delež v dodani vrednosti vseh podjetnikov	8,0	9,2	10,0	10,7	9,1	10,7	9,1	10,7
Neto ² podjetnikov dohodek (v tisoč EUR)	20.130	10.535	21.974	25.882	8.347	33.655	25.159	31.338
Gospodarnost poslovanja	1,059	1,031	1,056	1,054	1,014	1,064	1,045	1,055

Vir podatkov: AJPES (2024), lastni izračuni.

Opombe: ¹ Podatki o številu zaposlenih pomenijo povprečno število zaposlenih na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju in se zato razlikujejo od podatkov o številu zaposlenih, ki jih objavlja SURS. ² Razlika med prihodki in odhodki obračunskega obdobja oz. podjetnikov dohodek, zmanjšan za negativni poslovni izid.

¹¹ Samostojni podjetniki so bili do leta 2017 (za podatke za leto 2016) razvrščeni po velikosti. Za male podjetnike so bili obrazci predpisani na podlagi Računovodskih rešitev pri malih samostojnih podjetnikih posameznikih, srednji in veliki podjetniki so predložili podatke iz letnih poročil na enakih obrazcih kot gospodarske družbe. Z letom 2017 so obrazci za vse samostojne podjetnike enotni in podobni tistim, ki jih izpolnjujejo tudi gospodarske družbe.

4 Zaključek

Poslovanje gostinskih podjetij je v letih 2020–2022 močno zaznamovala epidemija s strogimi ukrepi za omejitev širjenja okužb in obsežnimi omejitvami poslovanja, predvsem kontaktnih storitev, na eni ter vladnimi ukrepi za spopadanje z epidemijo in njenimi posledicami za prebivalstvo ter gospodarstvo na drugi strani. Zaradi zaprtja obratov in omejitev pri poslovanju so gostinske družbe v letu 2020 poslovno leto zaključile z visoko neto čisto izgubo. Poslovanje se je ob vnovičnem povečanju trošenja prebivalstva po prvem valu epidemije in podpori različnih vladnih ukrepov naslednje leto že izboljšalo, neto čisti dobiček pa je še precej zaostajal za letom 2019. Po odpravi še zadnjih omejitev poslovanja sredi februarja 2022 se je poslovanje gostinskih družb v letih 2022 in 2023 še izboljšalo. Povečalo se je število prenočitev tujih turistov, ki je leta 2023 preseglo raven iz leta 2019. Število prenočitev domačih gostov pa se je po občutni rasti v letih 2020 in 2021 v naslednjih dveh letih umirilo in bilo podobno kot pred epidemijo. Neto čisti dobiček se je do leta 2023 močneje okrepil in bil glede na leto 2019 (nominalno) več kot za polovico večji, kar je bilo precej izrazitejše povečanje kot v povprečju vseh gospodarskih družb. Precej boljše kot v letu 2019 so poslovale družbe obeh oddelkov, so pa večjo rast dosegli v strežbi pijač in hrane, kjer se je neto čisti dobiček v letu 2023 glede na leto 2019 več kot podvojil. Družbe obeh oddelkov so povečale tudi gospodarnost poslovanja in donosnost sredstev ter prihodkov. V zadnjih dveh letih so precej bolje poslovali tudi gostinski samostojni podjetniki. Njihova neto dodana vrednost (brez upoštevanja subvencij) je leta 2022 prvič presegla vrednost iz leta 2019, v letu 2023 pa se je še povečala.

Literatura in viri

- AJPES.** (2024). Statistični podatki iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida za gospodarske družbe in samostojne podjetnike. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve.
- DURS.** (2014). Boj proti sivi ekonomiji dvignil prihodke iz naslova DDV za 96 milijonov evrov. Ljubljana: Davčna uprava Republike Slovenije. Pridobljeno s <http://www.protisiviekonomiji.si/novica/article/46974/>
- FURS.** (2017). Poročilo o učinkih uvedbe sistema davčnega potrjevanja računov v RS v letu 2016. Ljubljana: Finančna uprava Republike Slovenije. Pridobljeno s http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Medijsko_sredisce/2017/Porocilo_o_ucinkih_vedbe_sistema_davcnega_potrjevanja_racunov_v_Republiki_Sloveniji_v_letu_2016.pdf
- Koprivnikar Šušteršič, M. (2022).** Poslovanje gostinskih podjetij med epidemijo covid-19. Pridobljeno 8. 7. 2024 s <https://www.umar.gov.si/publikacije/kratke-analize/publikacija/poslovanje-gostinskih-podjetij-med-epidemijo-covida-19>
- SURS.** (2024). Podatkovna baza. Ljubljana: Statistični urad RS. Pridobljeno s <https://pxweb.stat.si/SiStatData>
- UMAR. (2021a).** Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2021. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/napovedi/jesen/2021/JNGG_2021_splet.pdf
- UMAR. (2021b).** Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2021. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Pridobljeno s https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/napovedi/pomlad/pomladanska_2021/Pomladanska_napoved_2021-splet_01.pdf

Priloga:**Opredelitev kazalnikov, uporabljenih v analizi poslovanja gospodarskih družb**

KAZALNIKA VELIKOSTI

Sredstva na podjetje

001/število podjetij

Število zaposlenih na podjetje

188/število podjetij

KAZALNIK OPREMLJENOSTI DELA S SREDSTVI

Povprečna* sredstva na zaposlenega $((001_1 + 001_0)/2)/188$

KAZALNIK GOSPODARNOSTI

Gospodarnost poslovanja = poslovni prihodki/poslovni odhodki

(126/127)

KAZALNIKI DONOSNOSTI

Donosnost sredstev = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečna* sredstva $(186-187)/((001_1 + 001_0)/2)$ **Donosnost prihodkov = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/celotni prihodki** $(186-187)/(126 + 153 + 178)$ **Donosnost kapitala = neto čisti dobiček (izguba) obračunskega obdobja/povprečni* kapital** $(186-187)/((056_1 + 056_0)/2)$

KAZALNIK PRODUKTIVNOSTI

Dodana vrednost na zaposlenega $(126-128-148)/188$

KAZALNIKA STROŠKOV DELA

Stroški dela na zaposlenega

(139/188)

Delež stroškov dela v dodani vrednosti $(139/(126-128-148))$

KAZALNIKI FINANCIRANJA IN PLAČILNE SPOSOBNOSTI

Delež dolga (kratkoročne in dolgoročne finančne ter poslovne obveznosti, rezervacije in pasivne časovne razmejitve) v virih sredstev $((072 + 075 + 085 + 095)/055)$ **Delež kratkoročnih obveznosti (s pasivnimi časovnimi razmejitvami) v virih sredstev** $((085 + 095)/055)$ **Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev**

(056/002)

Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog $(056 + 072 + 075)/(002 + 034)$

KAZALNIK IZVOZNE USMERJENOSTI

Delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu v celotnih čistih prihodkih od prodaje

(115 + 118)/110

KAZALNIKA STRUKTURE SREDSTEV

Delež dolgoročnih sredstev v sredstvih

(002/001)

Delež proizvodnih strojev in naprav ter druge opreme in naprav v dolgoročnih sredstvih

((013 + 014)/002)

Opombi: Številke v formulah pomenijo ustrezno šifro AOP. * Pri izračunu povprečne vrednosti sredstev in kapitala se upošteva podatek o vrednosti sredstev/kapitala ob koncu tekočega in ob koncu preteklega leta za družbe, ki so poslovale v tekočem letu.